

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Ivrisdictione Ecclesiasticâ, & Iudiciis

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 3. de modo procedendi testes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61847](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61847)

Adde eandem potestatem magistrati seculari in quibusdam casibus competere, ut ex dicendis infra patebit.

VI. Forma iuramenti à testibus præstandi hæc est. Ego N. iuro dicere veritatem pro utraque parte in tota causa, in quibus sum productus. Item, quod nec odio, nec timore, nec favore, postponam dicere veritatem pro utraque parte. Sic me DEVS adiuuet, & hæc sancta DEI Evangelia. In principio, &c.

Cæterum in repetitione testium pro declaratione testimonii sui ut nova citatione, sic novo iuramento minimè opus est. Nam qui declarat, nihil novi adferre censetur. l. heredes palam. §. si quid possit. Tit. de testam. Glo. in l. fin. v. iterum. C. de testib. Bald. ibid. num. 6. Salicet. n. 5. Gaill. l. 1. obs. 107. n. 16.

Limita, nisi repetitio testium an aliam ac diversum finem instituat vel in alia instantia repetatur. Sicut enim prior causa, ita posterior sufficere potest. Verùm ne prolongare cupientibus ansa præbeatur, entendum Iudici est, ut partes ulteriori testium productioni renuncient. Specul. §. satis. in princ. & §. ult. c. cum venissent. V. Esenbec. h. 22. Tit. 5. Brenner. Vol. 11. Disp. 5. n. 9.

§. 3.

De modo producendi testes.

I. Actor intentionem suam, vel reus exceptionem probaturus in iudicio, à Iudice terminum probandi petit, & intra illum testes producit, citato ad id adversario, ut videat testes produci, & iurare. Liberum namque illi est,

si quid in testibus displiceat, contra illos objicere, ante illorum receptionem, vel examen, aut saltem publicationem depositionum. Quod si contingat adversario non citato recipi testes, contra leges facta receptio censetur, & reprobat. Si autem tacuerit usque ad publicationem objectionibus contra eos faciendis renunciasse videbitur iuxta Regulam. Qui tacet, consentire videtur. de regul. in 6. Nisi iuramento affirmet, se ad id malitiose non procedere, c. presentium hoc tit. vel antè publicationem protestatus sit, ius obijciendi à se sibi reservatum velle, vel ostendat exceptiones suas nunc primum sibi innotuisse, prius verò incognitas fuisse: vel cum prius vellet, impeditus à Iudice fuit: vel denique sint eiusmodi, ut testes etiam post publicationem inhabilitent, veluti, quod non sit Christianus, aut excommunicatus. Brechtius in Processu Iuris tit. de Citat. & Prob.

II. Nulla oppositione adversum testes facta, & iuramento veritatis præstito, examinantur sigillatim vel ab ipso Iudice, vel Iudice territorii, vel commissariis. Iudex enim, ut accurate Gaillius explicat l. 1. Obs. 96. absentium testium examinationem committere potest iudici illius territorii, sub quo testes vivunt, & mandare partibus, ut coram eo compareant. l. Iudices, & ibi Bald. C. de fide instrum. Auh. de testib. §. Et quoniam scimus. In Spirénsi Camera commissarii à partibus nominantur, nominati plerumque deputantur, vel in eorum locum si quid impedimenti sit, ex officio alii conceduntur, cum potestate adiungendi Notarium non suspectum.

*c. statutum. §. Insuper. de reser. in 6. ubi Glo. de confidentibus in v. suspectum & text. in eod. c. statutum. §. Notarium. Quod si contra datos commissarios exceptiones fi-
ant, per interlocutoriam alii nominandi & surrogandi sunt, qui minimè suspecti videantur.*

Articuli quoque super quibus examinentur testes, unà cum commissione Commissario transmittuntur, qui partes postea citare, iuramentum exigere, & audire testes debet. *c. 2. de testib. Glo. ibi. in v. Audire. & v. admonendus. Panor. ibid. n. 10. Felinus n. 3. l. si quando. C. eod. tit. Alexand. in l. unica §. is videtur. n. 7. Tit. si quis ius dicenti non obtemp.*

NOTA. Hic modus in civilibus causis tantùm servatur; in criminalibus non ita, licet aliqui non putent inconveniens, & in Camerâ quoque fiat. *teste Gaill. l. cit.*

III. Iudex igitur, vel commissarius ritè d' spolis, & præparatis omnibus articulis, & interrogatoriis comparatis, unum quemque testem seorsim extra turbam & præsentiam litigantium examinet, cuius ætatis, & conditionis sit, an litigantes noverit, & quâ notitiâ, vulgari an aliâ, an uni parti magis faveat, quàm alteri, an sit sanguine coniunctus, an ex testificatione suâ speret commodum aliquod. Præterea de loco, tempore, visu, auditu, credulitate, scientia, fama certitudine & similibus causæ circumstantiis. *c. Cum causam hoc tit. præcipuè de ratione sui dicti notitiæ, & scientiæ* Et hoc si omiserit facere Iudex contra, quàm pars litigans in suis interrogatoriis posuit, ac petivit, ad compensationem damni tenebitur. *Allaboran-*

dum quoque ut testis non nisi de competentis visu, auditu, aliove non fallente sensu testetur. Aliàs in criminalibus nulla, in civilibus dubia, & debilis relatio erit. Limita in illis, quæ non sensibus corporeis, sed sola mentis inspectione cognoscuntur, cuiusmodi est dominium, ius percipiendi fructus, redditus & similia, in quibus nihilominus suæ testificationis causam assignare tenetur. *l. senl 6. si certumpetatur n. 7. & 9. Treutler. Vol. 11. Disp. 5. n. 9.*

IV. Sic peracto testium examine, quos actor produxit, licet reo, vel adversario vicissim probare ea, quæ in personas testium obiecerit, nisi hoc antea per missu Iudicis factum sit. Quod si etiam ipse testes produxerit, contra eadem probare actori licet, quæ sibi conducunt. Ulterius autem testium reprobatio non solet admitti. Vnde dici solet, testes probatorios, & reprobatorios reprobatorium reprobare licere, sed non reprobatorios reprobatoriorum, ne infinitum lites protrahantur. His ita peractis litigantes coram te constitutos Iudex interrogat, an plures testes producere velint, & si dixerint, velle, audiendi sunt. *c. Cum venisset. 25. hoc. tit.* Permittitur autem secunda & tertia productio, quarta minimè. *c. In causis 15. hoc. tit.* nisi iuramento affirmet producturus se nullo ad id dolo moveri, sed citius testium illorum copiam consequi non potuisse. *c. Ultra pen. h. t.* Nimia scilicet testium multitudo à Iudice ut superflua reprimenda est, ne quadragenarium numerum unquam excedat. *c. Cum causam. c. Volentes h. t. Vallens. l. 2. Tit. 20. §. 3.*

Post

Post hac petentibus utrinque litigantibus, vel altero, absente citato & contumace, testium dicta & attestaciones iudex publicat, interloquendo hoc vel simili modo. Dicta testium in hac causa publicamus, ea que pro publicatis, & appetitis haberi volumus facietque potestatem ea examinandi, & refutandi constituto termino.

Nihilominus ea publicatio testium non est de substantia processus, sed etiam absque illa lata sententia valet, & nisi appelleretur, in rem iudicatam transit. *Gail. l. 1. obs. 101 Vallens. l. 2. tit. 2. §. ult. Pract. Ferrar. §. Forma publicat. testium.*

S. 4.

Satisfit Dubiu de testibus.

Dub. 1. Cur iure gentium, & positivo regulariter duo testes sufficere censentur?

R. Duo testes cum accusatore ternarium constituunt, qui numerus quandam perfectionem creditur continere, secundum illud *Arist. l. 1. de Coelo. Omne totum in tribus ponimus, & Eccles. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur.* Visum ergo est prædictum numerum testium sufficere ad molarem certitudinem, cum maior in humanis actibus videatur impossibilis, ubi sæpè contingit, ne duos quidem reperiri. At periculum erroris est. Idem in multitudine timendum, & quantaunque multitudo testium determinatur, posset quandoque testimonium esse iniquum, cum scriptum sit *Exod. 23. Ne sequaris turbam ad faciendum malum. Nee tamen, quia non potest in talibus infallibilis certitudo haberi, debet ne-*

potest per duos, vel tres testes. Ita *S. Tho. 2. 2a q. 70. art. 2. Bannez & Arragon. ibid. Sanch. l. 6. Consil. c. 5. Dub. 9. Tuschus 278.*

Dub. 2. Quomodo dicatur iuris naturalis esse prædictus numerus testium?

Dominicus Bannez in 2. 2a. lo. cit. pro tertio conclusione ponit hanc. In causis gravibus, quando agitur de condemnatione alicuius, iure naturæ requiritur binarius testium: quia, inquit *D. Tho.* discursus naturalis est, & demonstratio moralis ex principio evidenti. Mox in quarta conclusione ad condemnationem alicuius duos testes sufficere, probat à posteriori, quia multæ resp. bene constitutæ condemnant reos ad mortem duobus testibus, quæ alias peccarent contra Ius naturæ quæ doctrina paulo obscurior est, & dilucidatione indiget, quæ *Bannez* quoque ex *S. Tho.* subiungit. Itaque

R. Ius naturæ non uno & eodem semper modo allegatur. Aliquando de iure naturæ dicimus esse, in quæ Ius naturale hominem inclinât, puta, iniuriam nulli inferendam esse. Aliquando iuris naturalis dicitur illud, circa quod natura contrarium non determinat. Talia sunt, hominem natura liberum esse, quia neminem seruum natura designat: Item bonorum divisio: hanc enim natura non fecit, dando huic certam partem, alii aliam, sed arbitrio gentium reliquit, ex quo & servitutem & bonorum divisionem habemus. Igitur binarius testium propterea iuris naturalis esse dicitur, qui maiorem numerum Natura non determinavit, neque tamen excludit.

Nam hodieque in quibusdam negotiis